

Postępowanie cywilne, sprawa sądowa i droga sądowa

mgr Przemysław Kraszewski

Postępowanie cywilne - definicja

Postępowanie cywilne

to prawnie zorganizowane działanie sądów i kompetentnych organów z udziałem zainteresowanych podmiotów, podejmowane w celu udzielania ochrony prawnej, urzeczywistnienia konkretnej normy prawnej poprzez rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej w rozumieniu przepisu art. 1 k.p.c.

Funkcje postępowania cywilnego

Funkcja ochronna

polega na tym, że postępowanie cywilne służy ochronie jednostki i ochronie ładu społecznego, a więc odnosi się do ochrony interesów indywidualnych lub interesu ogólnego.

Funkcje postępowania cywilnego

Funkcja prawna

polega na wyjaśnieniu treści obowiązujących norm prawnych, rozwijaniu prawa, legitymizacji wydawanych przez sądy orzeczeń oraz zapewnieniu ich wykonania.

Sprawa cywilna

Art. 1. Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (**sprawy cywilne**).

Sprawa cywilna

Sprawy cywilne zostały przekazane do załatwiania sądom powszechnym (art. 2 § 1 k.p.c.).

Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne tylko wówczas, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Sprawa cywilna w znaczeniu materialnym

To sprawy, które ze swojej istoty mają charakter cywilny, gdyż są normowane przepisami prawa cywilnego, do tej kategorii należą sprawy z zakresu prawa:

- cywilnego;
- rodzinnego i opiekuńczego;
- pracy.

Sprawa cywilna w znaczeniu formalnym

To sprawy, które nie są cywilnymi ze swej natury, ale z mocy przepisów zawartych bądź w k.p.c., bądź też w innych ustawach zostały poddane właściwości sądów cywilnych, do tej kategorii należą:

- sprawy z zakresu ubezpieczeń;
- sprawy z zakresu postępowania rejestrowego;
- sprawy z zakresu przeciwdziałania praktykom monopolistycznym;
- sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogo przedsiębiorstwa państwowego;
- sprawy z zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej.

Postanowienie SN z dnia 11 stycznia 2001 r., sygn. akt IV CKN 1630/00

Daną sprawę należy uznać za cywilną przede wszystkim wtedy, gdy **treść żądania pozwu i przytoczone na jego poparcie twierdzenia** wskazują na to, że powód poszukuje ochrony prawnej w związku z szeroko rozumianym stosunkiem cywilnoprawnym, charakteryzującym się *równorządnością stron*, tj. nieistnieniem władczego podporządkowania jednej strony drugiej. Należy podkreślić, że rozstrzygające znaczenie ma tu treść pozwu, ustalenie czy z treści pozwu wynika, że powód wywodzi swe uprawnienie ze stosunku cywilnoprawnego, nie zaś to, czy stosunek cywilnoprawny, na który powód powołuje się, rzeczywiście istnieje, gdyż okoliczność ta powinna być dopiero stwierdzona w toku merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd. Należy zatem wyraźnie oddzielić badanie treści pozwu w celu ustalenia cywilnego charakteru sprawy dla rozstrzygnięcia o dopuszczalności drogi sądowej od oceny zasadności żądania pozwu.

Droga sądowa

Droga sądowa to postępowanie przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym (art. 2 k.p.c.).

Dopuszczalność drogi sądowej następuje, gdy łącznie są spełnione dwie przesłanki:

- sprawa jest sprawą cywilną;
- sprawa podlega załatwieniu przez sąd powszechny (nie istnieje przepis szczególny, który by tego rodzaju sprawę cywilną wyłączał spod kompetencji sądów).

Droga sądowa

- *sensu stricto*

postępowanie przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym

- *sensu largo*

Postępowanie przed wszystkimi sądami (nie tylko przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym)

Dopuszczalność drogi sądowej

W hierarchii przesłanek procesowych dopuszczalność drogi sądowej należy do przesłanek najważniejszych.

Ma on charakter przesłanki:

- pozytywnej – jej brak staje się przeszkodą procesową;
- bezwzględnej – nie podlega dyspozycji stron.

Dopuszczalność drogi sądowej

Brak tej przesłanki powoduje **niedopuszczalność drogi sądowej**, która prowadzi do:

- odrzucenia pozwu – w przypadku braku uprzedniego (art. 199 k.p.c.);
- umorzenia postępowania – w przypadku braku następczego (art. 355 § 1 k.p.c.).

Niedopuszczalność drogi sądowej

Bezwzględna

sprawa nie jest sprawą cywilną, albo sprawa jest sprawą cywilną w znaczeniu materialnym, ale z mocy przepisów prawa sądy powszechne nie są kompetentne do jej rozpoznania.

Względna

- niedopuszczalność czasowa;
- przemienność drogi sądowej.

Postanowienie z dnia 21 maja 2002 r., III CK 53/02

Sąd - odrzucając pozew z powodu **niedopuszczalności drogi sądowej** - nie może poprzestać na stwierdzeniu, że sprawa przedstawiona do rozstrzygnięcia nie jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c., lecz zobowiązany jest w uzasadnieniu wskazać sąd, dla którego właściwości rozpoznania tej sprawy zostało ustawowo zastrzeżone (art. 45 ust. 1 i art. 177 Konstytucji).

Postanowienie z dnia 10 marca 1999 r. II CKN 340/98

Dopuszczalność drogi sądowej zależy od **okoliczności faktycznych przytoczonych przez powoda** jako podstawa roszczenia, nie jest natomiast warunkowana wykazaniem istnienia tego roszczenia; nie jest także uzależniona od **zarzutów pozwanego** ani zastosowanego przez niego **sposobu obrony**.